

Тобто, не існує однозначного визначення понять ліквідності та платоспроможності, оскільки, переважна більшість вчених вважає, що вони практично однакові, проте ліквідність, як можливість вчасно виконати свої борги, віддзеркалює суть платоспроможності, іншими словами, дані поняття не є однаковими, а є взаємозалежними.

Список використаних джерел:

1. Фінансовий аналіз: [навч. посіб.] / [С.Я. Салига, Н.В. Дацій, С.О. Корецька та ін.]. – К.: ЦНЛ, 2006. – 210 с.

Цисар Богдана,

курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: к.ю.н., доцент, Санакоєв Дмитро Борисович
завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС*

ПРОТИДІЯ ЕКОНОМІЧНІЙ ЗЛОЧИННОСТІ В УКР Ї ПРОБЛЕМИ ТА Ї ВИКОРОНЕННЯ. ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМКИ Ї ДІЯЛЬНОСТІ

У будь-якій державі економіка є основою існування та стабільного розвитку будь-якої сучасної держави. Відповідно, формування ефективної системи економічних відносин, стійкої до негативних зовнішніх впливів та водночас інтегрованої до міжнародного економічного простору, є одним із найважливіших завдань національної політики держави. Стратегія національної безпеки України, затверджена Указом Президента України від 26 травня 2015 р. № 287/2015, визнала забезпечення економічної безпеки одним з основних напрямів державної політики України [1].

Взагалі питанням визначення феномена та протидії економічній злочинності займалися саме такі вчені, як: А. М. Бойка, А. Ф. Волобуєва, Н. О. Гуторової, В. М. Дрьоміна, О. Г. Кальмана, І. В. Маслія, П. І. Орлова, В. М. Поповича, Є. Л. Стрельцова та ін.

На сьогоднішній день ефективність протидії злочинності безпосередньо залежить від отримання повної та достовірної інформації щодо кількісних і якісних показників певного виду злочинів та визначення тенденцій розвитку досліджуваного феномену. Однією з проблем протидії економічній злочинності в Україні вбачається наявність значних складностей у визначенні її кількісних і якісних показників. З одного боку, це пов'язано зі внесенням значних змін до Кримінального кодексу України (далі – КК України) щодо відповідальності за економічні злочини, з іншого – з відсутністю єдиної статистичної звітності щодо вчинених економічних злочинів.

За викладеним матеріалом звернемося до статистики. Фахівці зазначають, що зменшення кількості зареєстрованих злочинів у сфері господарської діяльності свідчить про значне зниження активності правоохоронців у виявленні економічних злочинів, при чому у 2017 р. майже

75 % всіх розпочатих кримінальних проваджень щодо злочинів у сфері господарської діяльності були порушені лише за шістьма статтями, передбачених у відповідному розділі КК України: ст. 199 КК (18 %), ст. 213 КК (15 %), ст. 212 КК (15 %), ст. 205 КК (9 %), ст. 204 КК (9 %) і ст. 203-2 КК (9 %) [3].

Водночас у правоохоронній практиці майже повністю відсутні факти виявлення кримінальних правопорушень, передбачених ст. 210 КК України «Нецільове використання бюджетних коштів, здійснення видатків бюджету чи надання кредитів з бюджету без встановлених бюджетних призначень або з їх перевищенням» (0,5 %) і ст. 210 КК України «Видання нормативно-правових актів, що зменшують надходження бюджету або збільшують витрати бюджету всупереч закону» (0 %). Це вказує на певну вибірковість дій правоохоронних органів у протидії злочинам у сфері господарської діяльності.

Серед тенденцій економічної злочинності за останні десять років відмічається збільшення кількості кримінальних посягань, учинених з використанням інформаційно-телекомунікаційних технологій. Частина звичайних економічних злочинів перейшла до категорії кіберзлочинів. Так, привласнення або розтрата майна у банківських установах часто вчиняється шляхом внесення неправдивої інформації, яка обробляється в електронно-обчислювальних машинах, автоматизованих системах, комп'ютерних мережах або зберігається на носіях такої інформації, що робиться особою, яка має право доступу до неї, наприклад бухгалтером або касиром-оператором. Легалізація доходів, одержаних злочинним шляхом, також часто вчиняється шляхом використання можливостей сучасних комп'ютерних технологій у фінансовій і банківській сферах. Цей злочин нерідко називають «кібервідмивання грошей». Використання комп'ютерних технологій для вчинення економічних злочинів підвищує їх суспільну небезпечність, продукує виникнення нових способів вчинення економічних злочинів, спрощує сам процес їх скоєння та маскуванню слідів економічних злочинів і розширює географію економічних правопорушень, нівелюючи при цьому традиційні державні кордони. На сьогодні кіберзлочинність стала одним із п'яти найпоширеніших економічних злочинів в Україні. Водночас опитування співробітників і топ-менеджерів українських компаній засвідчує, що 25 % організацій не мають відповідних політик і механізмів реагування на кіберзлочини [6].

Ціна економічної злочинності складається з прямих матеріальних збитків від економічних злочинів, непрямих втрат – упущеної вигоди та витрат на кримінальну юстицію. Якщо витрати на кримінальну юстицію становлять близько 2 % від валового внутрішнього продукту нашої країни, то обчислення упущеної вигоди від економічної злочинності обчислити досить складно. Нематеріальні збитки від економічної злочинності полягають у зниженні інвестиційної привабливості та рівня захищеності економічних відносин, зменшенні конкурентоздатності вітчизняних виробників, монополізації ринку, зниженні активності ринкових відносин тощо. Отримати

повну картину щодо розміру матеріальних збитків від економічної злочинності також неможливо через її високу латентність. Проте навіть деякі показники офіційної статистики можуть дати уявлення щодо їх розміру. Так, у 2017 р. офіційно встановлена сума доходів, здобутих злочинним шляхом, (за обвинувальними актами), становила майже 6,5 млрд грн., сума несплачених податків, зборів та інших обов'язкових платежів – 3,3 млрд грн., сума прихованого прибутку – майже 5 млн. грн., а вартість фальсифікованих і недоброякісних товарів – понад 7 млн грн. [2]

Ураховуючи, що обсяг зареєстрованих економічних злочинів становить приблизно 10 % від реальної кількості економічних злочинів, то безпосередні матеріальні збитки від економічної злочинності можуть бути значно вищими. Для їх розрахунку фахівці використовують такі методи визначення економічних втрат, як визначення розбіжності між фактичними й офіційно врахованими трудовими ресурсами, розбіжності між витратами та доходами, аналіз співвідношення готівкових грошей і вкладів, методу попиту на гроші тощо [9, с. 191].

Спостерігаються значні зміни і в детермінаційному комплексі сучасної економічної злочинності в Україні. Останніми роками особливістю економічних детермінант цього виду злочинності в нашій державі є не стільки наявність економічної кризи, яка є характерною ознакою України часів незалежності, а й помноження зазначених негативних тенденцій в економіці на політичні та соціальні проблеми, викликані наявністю збройного протистояння в східних регіонах країни. Так, зокрема, валовий внутрішній продукт України в 2014–2015 роках впав на 17,5 %. Крім того, розрив довгострокових економічних відносин із Російською Федерацією фактично призвів до катастрофічних наслідків для значної кількості підприємств у східних регіонах України, орієнтованих на східний ринок. Разом із тим переорієнтація промисловості та сільського господарства України до вимог, які висуваються до продукції в країнах Європейського Союзу, йде доволі низькими темпами. Лише з 2016 р. почалося повільне зростання ВВП України: у 2016 р. на 1,5 % й у 2017 р. на 2,1 % [10]. Проте навіть із темпами зростання економіки 3–4 % на відновлення до рівня передкризового 2013 р. необхідно як мінімум 4–5 років.

Серед економічних факторів аналізованого виду злочинності найбільш вагоме місце посідає низький рівень доходів населення в країні, що безпосередньо впливає на формування корисливої мотивації. За оцінками ООН на 2017 р. 80 % населення України живе за межею бідності. Крім того фактичний прожитковий мінімум більше ніж у двічі перевищує офіційний. Так, якщо в африканських країнах поріг бідності заявлений на рівні 1,25 долара США на день, то в Україні прожитковий мінімум становить 1,5 долара США на день. Таким чином тенденції щодо зубожіння населення та подальшого збільшення прірви між багатими та бідними зберігаються.

Соціальні детермінанти залишаються вагомими факторами економічної злочинності в Україні. Починаючи з 2015 р. за результати глобального дослідження «Індекс соціального розвитку» Україна постійно переміщується

вниз у рейтингу країн за рівнем життя: у 2015 р. Україна посідала 62 місце з 133 країн, у 2016 р. – 63 місце і в 2017 р. – 64 місце [6].

До традиційних соціальних детермінант економічної злочинності, пов'язаних із низьким матеріальним рівнем життя населення України, з 2014 р. додалася й соціально незахищеність внутрішньо переміщених осіб зі східних регіонів країни. На сьогодні кількість таких осіб становить близько 2 млн. Через відсутність суттєвої допомоги внутрішньо переміщеним особам з боку держави більшість із них залишається віч-на-віч зі своїми проблемами. Відсутність належної державної підтримки, наявність житлової невлаштованості та проблеми з працевлаштуванням призводять до долучення зазначених осіб до протизаконної економічної діяльності.

Суттєвим чинником економічної злочинності в Україні залишається й високий рівень безробіття населення. За даними Державної служби зайнятості рівень безробіття у 2015 р. становив 9,1 %, у 2016 р. – 9,9 %, а у 2017 р. – вже 10,1 % [6].

Така тенденція зберігається і в 2018 р. Через тривалий спад виробництва, що відбувається в багатьох галузях, постійно зростає кількість людей, які лише числяться на виробництві, а на практиці перебувають у неоплачуваних відпустках. Останні є фактично «тимчасовими» безробітними – резервом безробіття реального.

На сьогодні політичні й правові фактори є одними із провідних криміногенних детермінант економічної злочинності в Україні. Вони пов'язуються зі здійсненням незваженої державної політики у сфері економіки, гальмуванням економічних реформ, недосконалістю правої бази протидії економічній злочинності та значними недоліками в регулюванні економічних відносин, зокрема наявністю прогалів і колізій окремих його положень. Яскравою демонстрацією останніх є майже повна відсутність регулювання ринку Біткоїнів – позадержавної платіжної системи та одночасно розрахункової одиниці в цій мережі, яка забезпечує функціонування й захист системи, використовуючи криптографічні методи. Відсутність консолідованої позиції щодо регулювання ринку Біткоїнів в Україні та штучне затягування в ухваленні відповідних нормативно-правових актів призводить до використання цієї криптовалюти у злочинах у сфері економіки та в корупційних схемах.

Відсутність чітких орієнтирів і наявність суттєвих перекосів у державній економічній політиці розкривають значні можливості для здійснення кримінального лобізму у вказаній сфері. Так, монополізація провідних галузей економіки та зрощування олігархічних кланів із державно-управлінським апаратом створюють можливості для ухвалення ситуативних нормативно-правових актів у сфері економіки під конкретних виробників або конкретні галузі економіки, порушуючи при цьому принципи вільної конкуренції як основи сучасної ринкової економіки.

Суттєвою проблемою у зазначеному аспекті також є значні хиби у механізмі реалізації нормативно-правових актів, що регулюють відносини у сфері господарської та правоохоронної діяльності. Продовжують існувати

відповідні прогалини у законодавчому забезпеченні протидії злочинності у сфері економіки, а саме: відсутність ухвалення законів України «Про профілактику злочинів» і «Про боротьбу з економічною злочинністю» й у цілому Державної комплексної програми профілактики правопорушень, а також належного фінансування виконання вже існуючих державних програм, планів і заходів та реалізації відповідних концепцій, наприклад Концепції державної політики у сфері захисту прав споживачів на період до 2020 р., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 29 березня 2017 р. № 217-р, і стратегій, наприклад Стратегії розвитку системи запобігання та протидії легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення на період до 2020 р., схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 р. № 1407-р, Зasad державної антикорупційної політики в Україні (Антикорупційна стратегія) на 2014–2017 роки, затвердженої Законом України від 14 жовтня 2014 р. № 1699-VII, Стратегії кібербезпеки України, затвердженої Указом Президента України від 15 березня 2016 р. № 96/2016), спрямованих на детінізацію вітчизняної економіки та зниженню рівня економічної злочинності в країні.

Значні прогалини в регулюванні економічних відносин, неефективність контролю за сферою державних закупівель, лобіювання інтересів конкретних виробників, низька ефективність ужитих державою антикорупційних заходів і відсутність комплексної нормативно-правової бази протидії економічній злочинності призводять до неефективності спорадичних антикриміногенних заходів у вказаній сфері. Окрім того, негативні тенденції економічної злочинності в Україні значно посилюються завдяки впливу низки економічних, соціальних і політичних детермінант, безпосередньо пов'язаних із наявністю збройного конфлікту на сході України. Убачається, що встановлені тенденції економічної злочинності мають бути враховані під час розробки комплексної стратегії протидії цьому виду злочинності як важливого інструменту забезпечення економічної безпеки держави та поліпшення добробуту її громадян.

Список використаної літератури:

1. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України від 6 травня 2015 року «Про Стратегію національної безпеки України»: указ Президента України від 26.05.2015 № 287/2015 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/287/2015> (дата звернення: 01.09.2018).
2. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень – грудень 2017 р. // Генеральна прокуратура України: офіц. сайт. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113281&libid=100820&c=edit&_c=fo (дата звернення: 01.09.2018).
3. Мельник В., Гаруст Ю. Як в Україні карають за економічні злочини. Іскра. URL: <http://iskra.kiev.ua/iskra.html?act=article&id=18371> (дата звернення: 01.09.2018).

4. Звіт про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності за січень – грудень 2016 р. // Генеральна прокуратура України : офіц. сайт. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=112757&libid=100820&c=edit&_c=fo (дата звернення: 01.09.2018).

5. Звіт про кримінальні правопорушення, вчинені на підприємствах, установах, організаціях за видами економічної діяльності за січень – грудень 2017 р. // Генеральна прокуратура України : офіц. сайт. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113285&libid=100820&c=edit&_c=fo (дата звернення: 01.09.2018).

6. Звіт про протидію легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом, за 12 місяців 2017 р. // Генеральна прокуратура України : офіц. сайт. URL: https://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=113279&libid=100820&c=edit&_c=fo (дата звернення: 01.09.2018).

Черкас Катерина Шалвівна,
курсант 3 курсу, спеціальність 081 «Право»
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ
Науковий керівник: д.е.н., доцент, Паршин Юрій Іванович
професор кафедри фінансово-економічної безпеки ДДУВС

ЦИФРОВА ЕКОНОМІКА ЯК ШЛЯХ САМОРЕАЛІЗАЦІЇ ДЕРЖАВИ

Наше суспільство прагне проживати в розвинутій країні із сучасними технологіями, що поліпшують життя населення. Сьогодення показує нам значні зрушення в економіці, що виражається у впровадженні нових засобів та способів розвитку держави.

Завданням даної тези є показати який стан цифрової економіки в Україні, які прогнози та перспективи розвитку очікуються для людей. На нашу думку, даний вид впровадження є досить практичним та допомагає в деяких справах, але й з іншого боку люди стають лінивими та праця перетворюється із використанням роботів, комп'ютерів, автоматизованих систем та інше.

Як цифрова економіка змінить Україну? Таке можливе лише за рахунок виробництва продукції із низькою додатковою вартістю та від світової ринкової кон'юнктури. Досвід таких процесів більш всього представлено в Ірландії, Ізраїлі, Естонії та Швеції.

В даний час світова економіка знаходиться на порозі нової трансформації. Триваюча цифровізація призводить до зміни глобальної економіки за рахунок зниження витрат на збір, зберігання, обробку даних; скорочення виробничих ланцюжків тощо. Такого роду зміни, безумовно, впливають на вимоги, які пред'являються до рівня кваліфікації працівників і до учасників ринку, які представляють бізнес і держава.